

POSTANOWIENIE

Dnia 30 listopada 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Monika Koba

w sprawie z wniosku P. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w T.
przy uczestnictwie E. spółki akcyjnej w G.
o ustanowienie służebności przesyłu,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 30 listopada 2021 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Okręgowego w T.
z dnia 26 sierpnia 2020 r., sygn. akt VIII Ca [...],

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) zasądza od wnioskodawcy na rzecz uczestnika kwotę 240
(dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 26 sierpnia 2020 r. Sąd Okręgowy w T. orzekając na skutek apelacji uczestnika E. S.A. w G. zmienił postanowienie wstępne Sądu Rejonowego w T. z dnia 5 marca 2020 r. uznające wniosek E. Sp. z o.o. w T. o ustanowienie służebności przesyłu za usprawiedliwiony w zasadzie, w ten sposób że wniosek oddalił, obciążając wnioskodawcę kosztami postępowania za obie instancje.

U podstaw uwzględnienia apelacji i oddalenia wniosku legło stwierdzenie, że uczestnik skutecznie podniósł zarzut uzyskania służebności gruntowej o treści

odpowiadającej służebności przesyłu w drodze zasiedzenia, co wyklucza uwzględnienie żądania ustanowienia tej służebności.

Orzeczenie to zostało zaskarżone skargą kasacyjną przez wnioskodawcę. Skarżący we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powołał się na przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

Jego zdaniem w sprawie występuje istotne zagadnie prawne sprowadzające się do odpowiedzi na pytanie czy w sytuacji, gdy nieruchomość uległa komunalizacji w oparciu o art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 10 maja 1990 r. Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych (Dz.U. z 1990 r., Nr 32, poz.191 dalej: „ustawa z dnia 10 maja 1990 r”.) a w jej posiadanie wszedł Skarb Państwa (którego uprawnienia właścicielskie wykonywała państwowa osoba prawna), który pozostał właścicielem nieruchomości, można zakładać, że pozostaje on w dobrej wierze jako posiadacz służebności, względnie czy w takim przypadku wobec uwłaszczenia się na infrastrukturze przesyłowej przedsiębiorstwa państwowego zgodnie z ustawą z dnia 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (Dz.U. 1991 r., Nr 2, poz. 6 – dalej: „ustawa z 20 grudnia 1990 r.”) można uznać przedsiębiorcę przesyłowego za posiadacza w dobrej wierze.

Niezależnie od powyższego - w ocenie skarżącego - istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych dotyczących dobrej wiary w sytuacji dokonania komunalizacji gruntów z mocy prawa i posadowienia na nich urządzeń przesyłowych, pozostających w zarządzie państwowych osób prawnych.

Rozważenia także wymaga kwestia możliwości doliczenia przed dniem 3 sierpnia 2008 r. (wejście w życie art. 305¹- 305⁴ k.c.) do nabycia w drodze zasiedzenia posiadania służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu, a tym samym rozstrzygnięcia, czy posiadanie prowadzące do zasiedzenia służebności przesyłu mogło rozpocząć bieg przed tym dniem. Wskazał, że w tym zakresie istnieje niewątpliwie ugruntowana linia orzecznicza, co jednak nie znaczy, że jest ona bezkrytycznie przyjmowana, czego wyrazem jest sprawa zawisła przed Trybunałem Konstytucyjnym (P 10/16).

Uczestnik w odpowiedzi na skargę wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania.

W judykaturze Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że wskazanie przyczyny określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nakłada na skarżącego obowiązek przedstawienia zagadnienia o charakterze abstrakcyjnym wraz z argumentami prowadzącymi do rozbieżnych ocen prawnych, wykazania, że nie zostało ono rozstrzygnięte w dotychczasowym orzecznictwie, a wyjaśnienie go ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, ale także innych podobnych spraw, przyczyniając się do rozwoju prawa (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz.11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, i z dnia 30 kwietnia 2015 r., V CSK 598/14, niepubl.).

Oparcie zaś wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się

wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, niepubl. i z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/04, niepubl.).

Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania nie spełnia tych wymogów. Przede wszystkim ujęcie zagadnienia prawnego i wątpliwości wykładniczych wskazuje na odniesienie ich do okoliczności konkretnej sprawy i dążenie do uzyskania tą drogą poglądu, który miałby służyć jej rozstrzygnięciu, nie zaś na istnienie w tym zakresie ogólnego problemu związanego z wykładnią prawa. Skarżący nie formułuje nowych, dotąd nie rozstrzygniętych problemów wykładniczych o problemowym czy precedensowym charakterze, których wyjaśnienie wymagałoby zaangażowania Sądu Najwyższego i sprzyjało rozwojowi prawa, lecz zarzuca Sądowi Okręgowemu nieuzasadnione przyjęcie, że poprzednikowi prawnemu uczestnika w dacie wejścia w posiadanie służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu, można przypisać dobrą wiarę, mimo komunalizacji działki na której posadowiono urządzenia przesyłowe. Poddaje także w wątpliwość ugruntowane orzecznictwo Sądu Najwyższego dotyczące możliwości nabycia przez zasiedzenie służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu, z uwagi na zastrzeżenia konstytucyjne co do takiego rozwiązania.

Po pierwsze, w orzecznictwie Sądu Najwyższego konsekwentnie, zarówno na tle art. 33 dekretu z dnia 11 października 1946 r. – Prawo rzeczowe (Dz.U. Nr 57, poz. 319) jak i kodeksu cywilnego, dopuszczano możliwość istnienia służebności przesyłu, jako służebności gruntowej, pozwalającej na korzystanie ze znajdujących się na nieruchomości urządzeń przesyłowych przez przedsiębiorcę wykorzystującego je w swojej działalności gospodarczej (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 31 grudnia 1962r., II CR 1006/62, OSPIKA 1964, poz. 91, uchwały Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 1965r., III CO 34/65, OSNC 1966, nr 7-8, poz. 109, z dnia 17 stycznia 2003r., III CZP 79/02, OSNC 2003, nr 11, poz. 142, i z dnia 7 października 2008r., III CZP 89/08, Biuletyn SN 2008, nr 10, s. 8). Potwierdzenie w orzecznictwie możliwości umownego i sądowego ustanowienia tego rodzaju służebności, pozwala ubiegać się o stwierdzenie jej zasiedzenia na podstawie art. 292 k.c. Stwierdził to dodatkowo Sąd Najwyższy po wprowadzeniu do kodeksu cywilnego konstrukcji prawnej służebności przesyłu, wyjaśniając, że przed uregulowaniem w kodeksie cywilnym tej służebności (art. 305¹ – 305⁴ k.c.) dopuszczalne było nabycie w drodze zasiedzenia służebności, odpowiadającej treści służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorstwa.

Okres występowania na nieruchomości stanu faktycznego odpowiadającego treści służebności przesyłu przed wejściem w życie art. 305¹-305⁴ k.c. podlega natomiast doliczeniu do czasu posiadania wymaganego do zasiedzenia tej służebności (por. m.in. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2013 r., III CZP 31/13, OSNC 2014, nr 2, poz. 11, z dnia 22 maja 2013 r., III CZP 18/13, OSNC 2013, nr 12, poz. 139, z dnia 6 czerwca 2014 r., III CZP 107/13, OSNC 2015, nr 3, poz. 29, oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 września 2018 r., II CSK 876/16, niepubl.). Zawiste w Trybunale Konstytucyjnym sprawy P 10/16 (aktualnie 11/16) i P 7/17, nie zostały zakończone orzeczeniem podważającym konstytucyjność przyjętego w orzecznictwie Sądu Najwyższego rozwiązania (por. w tym kontekście postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2015 r., II CSK 310/14, niepubl., z dnia 25 maja 2016 r., V CSK 547/15, niepubl., z dnia 18 stycznia 2017 r., V CSK 159/16, niepubl., z dnia 2 marca 2017 r., V CSK 356/16, niepubl., z dnia 24 sierpnia 2018 r., II CSK 190/18, niepubl., i z dnia 5 listopada 2021 r., II CSKP 118/21, niepubl.).

Po drugie, w uchwale z dnia 15 lutego 2019 r., III CZP 81/18, (OSNC 2020, poz. 14 i przywołane w jej uzasadnieniu orzecznictwo), Sąd Najwyższy kolejny raz potwierdził, że przedsiębiorstwo państwowe, które nabyło z mocy prawa, na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. z dniem 7 stycznia 1991r. - własność urządzeń przesyłowych, posadowionych na nieruchomości Skarbu Państwa, może być uznane za posiadacza w dobrej wierze służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu. Istotnym argumentem potwierdzającym zasadność tego poglądu, są również wieloletnie spory doktrynalne i orzecznicze co do rodzaju przysługującego przedsiębiorstwom przesyłowym prawa do nieruchomości, przez które przebiegają urządzenia elektroenergetyczne wybudowane na gruntach państwowych w okresie obowiązywania zasady jednolitego funduszu własności państwowej (por. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 marca 2021 r., I CSKP 84/21, niepubl.).

Po trzecie, potrzeby przyjęcia – w okolicznościach sprawy – skargi kasacyjnej do rozpoznania nie uzasadnia okoliczność, że przed uzyskaniem przez uczestnika własności urządzeń przesyłowych nieruchomości na której zostały one posadowione stała się z dniem 27 maja 1990 r. własnością Gminy Miasta T.. O istnieniu dobrej wiary posiadacza nieruchomości decyduje bowiem chwila objęcia jej w posiadanie, a późniejsze zmiany świadomości posiadacza pozostają bez wpływu na tę ocenę (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 października 2015r., V CSK 5/15, OSNC 2016, nr 9, poz.109, z dnia 28 listopada 2014r., I CSK 658/13, niepubl., z dnia 4 lipca 2014r., II CSK 551/13, OSNC 2015, nr 6, poz.72, z dnia 21 lutego 2013r., I CSK 354/12, OSNC-ZD 2014, nr 1, poz.5, z dnia 17 grudnia 2010r., III CSK 57/10, OSNC 2011, nr 10, i z dnia 25 czerwca 2003r., III CZP 35/03, Prok. i Pr. 2004r., nr 2, str. 32).

Dostrzeżenia w tym kontekście wymaga, że decyzja o nabyciu z mocy prawa z dniem 27 maja 1990 r. nieruchomości (na których w latach 1969 - 1973 r. zostały

posadowione urządzenia przesyłowe) przez Gminę Miasto T. - na podstawie ustawy z dnia 10 maja 1990 r. - została wydana 17 października 1991 r., a uprawomocniła się 31 marca 1992 r. (k. 274). W dacie wejścia w posiadanie służebności poprzednika prawnego uczestnika decyzja ta nie funkcjonowała zatem w obrocie prawnym. Jakkolwiek przepis art. 5 ust. 1 tej ustawy wywołuje skutki cywilnoprawne z chwilą jej wejścia w życie, to z faktu, iż stwierdzenie nabycia własności należy do wyłącznej właściwości organu administracji wynika, że do wylegitymowania się przez osobę, która powołuje się na nabycie własności nieruchomości konieczne jest uzyskanie takiej decyzji, która stanowi wyłączny dowód nabycia prawa własności (por. m.in. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 29 lipca 1993 r., III CZP 64/93, OSNC 1993, nr 12, poz. 209 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2002 r., IV CKN 1071/00, OSNC 2003, nr 9, poz. 120).

Skoro w okolicznościach sprawy decyzja ta stała się ostateczna 31 marca 1992 r. to ocena znaczenia tej okoliczności dla kwalifikacji dobrej (złej) wiary posiadacza służebności nie stanowi problemu prawnego, którego rozstrzygnięcie niezbędne dla sprawy, stwarza realne i poważne trudności, przekraczające poziom występujący zwykle w przypadku każdego procesu decyzyjnego sądu orzekającego w konkretnej sprawie. Istota dobrej wiary jako klauzuli generalnej wymaga bowiem uwzględnienia różnego rodzaju istotnych prawnie okoliczności faktycznych, które nie mogą w oderwaniu od konkretnego stanu faktycznego być ocenione jednorazowo i w sposób jednakowy. Problematyka dotycząca tej materii, nie odzwierciedla zatem z reguły zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości lecz stanowi wyraz oczekiwania na dokonanie przez Sąd Najwyższy oceny czy w konkretnym stanie faktycznym spełnione zostały przesłanki nabycia w drodze zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu (por. m.in. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2018r., III CZP 50/17 Biul. SN 2018, nr 7-8, str. 3 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2019 r., III CZP 77/18, niepubl.).

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 520 § 3 w zw. z art. 391 § 1 i w zw. z art. 398²¹ k.p.c., a także § 5 pkt 3 w zw. Z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.)